

Operat faunistyczny (od początku prac do 15 czerwca 2012 r.)

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI PRAC W RAMACH PROJEKTU PT.
„WYKONANIE PROJEKTÓW PLANÓW OCHRONY DRAWIEŃSKIEGO PARKU
NARODOWEGO ORAZ PLANÓW ZADAŃ OCHRONNYCH DLA OBSZARÓW NATURA
2000 „UROCZYSKA PUSZCZY DRAWSKIEJ (PLH320046) I „LASY PUSZCZY NAD
DRAWĄ” (PLB320016)

Nazwa zadania:

4. Operat faunistyczny

Okres sprawozdawczy:

Od początku prac do 15 czerwca 2012 r.

Kierownik zespołu prowadzącego prace w tym etapie:

Andrzej Jermaczek

Sprawozdanie operacyjne:

W ramach zadania prowadzono prace inwentaryzacyjne w granicach Parku oraz obszarów Natura 2000 w zakresie wymienionych niżej grup zwierząt, dla pozostałych grup prace znajdują się w stadium początkowym, nie generującym materiału kwalifikującego się do sprawozdania lub materiał ten ma charakter roboczy.

Ważki

Przeprowadzono liczenia na 20 transektach, choć z przyczyn niezależnych od obserwatora (pogoda) jedynie kilka można uznać za porównywalne w kontekście badań monitoringowych. Niskie liczebności wykazywane w czasie badań wizualnych, kontrastują z wynikami uzyskanymi w wyniku zbioru wylinek, gdzie czasami na kilkunastu metrach brzegu można zebrać kilkaset wylinek. Zebrano wylinki na 20 stanowiskach. Ze względu na bardzo duże ilości materiału zebrane wylinki zostaną oznaczone w późniejszym czasie.

W czasie badań stwierdzono już występowanie szeregu gatunków uznawanych za cenne dla przyrody Parku (Bernard 1998). Na Głodnych Jeziorkach stwierdzono już

występowania iglicy małej *Nehalennia speciosa*. Stwierdzono również kilka nowych stanowisk nieco mniej cennych gatunków (żagnica ruda *Aeshna isosceles*, husarz władca *Anax imperator*, przeniela dwuplarna *Ephiteca bimaculata*).

Przebadano po 16 stanowisk w celu wyszukania zalotki większej i trzepli zielonej. Ze względu na niską wykrywalność w czasie obserwacji wizualnych zbierano wylinki, które zostaną oznaczone w czasie późniejszym. Potwierdzono występowanie zalotki na znanych wcześniej stanowiskach w Parku, poza tym również na torfowisku Osowiec oraz jeziorze Długim koło Długich.

Interesującym gatunkiem, którego obecność warto by wykazać jest łątka ozdobna *Coenagrion ornatum*. Stałość zasiedlenia stanowiska (podawanego przez Musiała 1986) jest kwestionowana i sugeruje się, że stwierdzony okaz zaleciał z innego terenu (Bernard 1998). Interpretacja ta wydaje się nie do końca słuszna, gdyż gatunek ten jest związany z dobrze zachowanymi mechowiskami (niekiedy również ich pozostałościami). Takie siedliska występowały wówczas nad Płociczną w miejscu odłowy tego gatunku (później tj. już w latach 90-tych zrosnięte przez olszę). W okresie nasilenie lotu imago (druga dekada czerwca), będzie poszukiwany nad Cieszynką, torfowiskami koło jeziora Sitno i w innych miejscach potencjalnie odpowiadających temu gatunkowi na terenie całej ostoi.

Motyle dzienne

Wyznaczono trasy 20 transektów w różnych środowiskach na terenie Parku. Ze względu na warunki pogodowe w czasie badań, ale również niewielką różnorodność i liczebności gatunków wiosennych badania te przyniosły nikłe rezultaty, gdyż pojedyncze osobniki wykazano zaledwie na 5 transektach. Badania (poza transektami) potwierdziły występowanie na terenie Parku następujących gatunków:

- Grupa I - gatunki zimujące w postaci imago występujące w różnych środowiskach (poszukujące pokarmu i miejsc do składania jaj) i rusałki (rusałka żałobnik *Nymphalis antiopa*, rusałka pawie oczko *Inachis io* rusałka pokrzywnik *Aglais urticae*, rusałka ceik *Polygonia c-album*) oraz latolistek cytrynek *Gonepteryx rhamni*.

- Grupa II - wiosenne gatunki leśne i środowisk mezofilnych - kosternik palemon *Carterocephalus palaemon*, karłatek kniejnik *Ochlodes sylvanus*, zorzynek rzeżuchowiec *Anthocharis cardamines*, bielinek bytomkowiec *Pieris napi*, bielinek rzepnik, *Pieris rapae*, czerwoczyk żarek *Lycaena phleas*, czerwoczyk uroczek *Lycaena tityrus*, modraszek wieszczek *Celastrina argiolus*, rusałka kratkowiec *Araschnia levana*, osadnik egeria *Pararge egeria*, strzępotek ruczajnik *Coenonympha pamphilus*.

- Grupa III - wiosenne gatunki torfowisk mszarnych - zieleńczyk ostrężyniec *Callophrys rubi*.

- Grupa IV - wiosenne gatunki innych środowisk hygrofilnych - wietek Reala *Leptidea*

reali, dostojka ino *Brenthis ino*.

- Grupa V - gatunki inwazyjne przylatujące do Polski na wiosnę - rusałka admirał *Vanessa atalanta*.

Badania wykazały również występowanie niestrzępa głogowca *Aporia crataegi* - gatunku nowego dla Puszczy Drawskiej. Stwierdzono jednego osobnika na łące z rdestem wężownikiem na wschód od jeziora Sitno.

Poszukiwano także innych nowych gatunków w tym skupiono się na wyszukaniu stanowisk czerwonończyka fioletka *Lycaena helle*. Nie stwierdzono imago, ale na łące z rdestem wężownikiem na wschód od Sitna znaleziono żerowisko należące najprawdopodobniej tego gatunku. Możliwe jest wykazanie jeszcze kilku gatunków występujących w okresie letnim nie stwierdzonych do tej pory na terenie Parku, choć możliwości są silnie ograniczone ze względu na bardzo niewielką ilość środowisk kserotermicznych i małe zróżnicowanie dobrze zachowanych środowisk wilgotnych.

Dla potrzeb oceny występowania populacji czerwonończyka nieparka wyznaczono 20 stanowisk. Będą one monitorowane w momencie największego pojawu (czyli w połowie lipca).

Poczwarówki

Jedynie informacje o występowaniu poczwarówek na terenie Ostoi Natura 2000 pochodzą z 2008 roku i zostały zebrane przez autora opracowania w dolinie Człopiczy koło Żelichowa (mat. niepublikowane - zlecenie Ministerstwa Środowiska). Oba gatunki są najprawdopodobniej dość pospolite na terenie Parku i Ostoi. Zostało wyznaczonych 30 stanowisk inwentaryzacji. Zgodnie z zaleceniami poradników metodycznych GIOŚ badania nad występowaniem zostaną przeprowadzone w okresie lipiec-wrzesień.

Skójka gruboskorupowa

Rzeki Parku i Ostoi są znanymi i znaczącymi stanowiskami tego gatunku na terenie Polski (Stępczak, Włosik-Bieńczyk 1986, Wyniki monitoringu GIOŚ). Inwentaryzacja zostanie przeprowadzona w okresie najniższych stanów wód w okresie lipca. Wyznaczono 16 stanowisk do przeprowadzenia badań zgodnie z zaleceniami przewodników metodycznych GIOŚ. W roku 2007 roku przeprowadzono badania skójki na Drawie pomiędzy Podegradziem i Zatomiem w ramach ogólnopolskiego monitoringu występowania tego gatunku. Wykazano duże liczebności i oceniono stan zachowania populacji na właściwy (FV). Badania tego gatunku zgodnie z zaleceniami monitoringu GIOŚ zostaną przeprowadzone na terenie Parku w lipcu (najniższe stany wód).

Ryby

Wyznaczono 20 stanowisk odłowu ryb na terenie ostoi Natura 2000 Uroczyska Puszczy Drawskiej. W chwili obecnej trwa ustalanie właścicieli i dzierżawców zaplanowanych odcinków cieków i zbiorników oraz uzyskiwanie zezwoleń na odłów ryb.

Ptaki

W okresie zimowym (styczeń – luty) i wiosennym (marzec – kwiecień) przeprowadzono liczenia ptaków wodnych na reprezentatywnych odcinkach cieków i wybranych zbiornikach wodnych reprezentujących ich różne typy. Ich celem była przede wszystkim ocena znaczenia Obszaru Natura 2000 dla tej grupy ptaków w okresie wędrówek, w celu weryfikacji SDF oraz wyboru przedmiotów ochrony w obszarze. Część roboczych danych z tych liczeń (nie wszystkie zostały jeszcze wprowadzone do bazy) zawiera warstwa

Dla oceny liczebności ptaków lęgowych w Obszarze Natura 2000 wybrano 11 powierzchni na których podjęto próbę oceny liczebności populacji lęgowych wszystkich gatunków ptaków z zał. I Dyrektywy Ptasiej na łącznym obszarze około 22000 ha, a więc ponad 10% powierzchni Obszaru. Jedną z tych powierzchni stanowi cały teren Drawieńskiego Parku Narodowego, 10 pozostałych zlokalizowano w obszarze poza Parkiem. Spośród nich 7, zlokalizowanych w północnej i centralnej części Obszaru kontrolowanych jest w bieżącym roku, 3 pozostałe (Stare Kurowo, Nowe Drezdenko, Stare Bielice), w południowej części, będą kontrolowane w roku przyszłym. Lokalizację i granice powierzchni zawiera warstwa POW_BAD_OSTJA.

Na powierzchniach stosowano opisaną poniżej metodykę, z tym, że w granicach Parku oceny liczebności i rozmieszczenia gatunków sformułowane zostaną po dwóch latach badań, w granicach pozostałych powierzchni – po roku.

Liczenia na powierzchniach prowadzone są metodą kartograficzną – co najmniej 7 liczeń (4 dzienne i 3 - 4 nocne), na podkładach 1 : 10.000 lub 1 : 5.000, uwzględniając stwierdzenia równoczesne, w okresach największej aktywności głosowej poszczególnych gatunków, minimum penetracji powierzchni to przejście (powolne przejechanie rowerem) po wszystkich liniach oddziałowych przecinających i otaczających powierzchnię.

Marzec – w dzień potencjalne siedliska drapieżnych, dzięcioła czarnego i średniego, sóweczki (z wabieniem), żurawia, nocna kontrola w potencjalnych siedliskach puchacza (kilka godzin po zachodzie słońca w bezchmurne i bezwietrzne noce, z stymulacją głosową)

Kwiecień – dzienna kontrola w potencjalnych siedliskach dzięciołów, bociana czarnego i ptaków drapieżnych, lerki, gągoła i tracza, nocna w celu wykrycia włośchatki (2-3 godziny po zapadnięciu zmroku) połączona ze stymulacją głosową.

Maj – dzienna kontrola cieków i zbiorników wodnych w celu policzenia gągoła i

tracza, a także lokalizacji stanowisk zimorodka, w trzeciej dekadzie maja nocna kontrola potencjalnych siedlisk lelka, uzupełniająca wyszukiwanie włośchatki.

Czerwiec - nocna kontrola w celu wykrycia/potwierdzenia stanowisk lelka (do 2 godzin po zmroku i/lub 2 godziny przed brzaskiem) połączona ze stymulacją głosową, dzienna kontrola uzupełniająca pod kątem słabiej zbadanych w poprzednich liczeniach gatunków.

W przypadku wykrycia zajętego gniazda szponiastych i innych gatunków objętych ochroną strefową, nie są wykonywane powtórne kontrole aby uniknąć niepotrzebnego niepokojenia ptaków i narażania lęgu na straty. Kontrole przeprowadzane są podczas sprzyjających warunków pogodowych - bez silnego wiatru, opadów deszczu itp. Podstawą jest rejestrowanie jednocześnie słyszanych/widzianych par ptaków/tokujących samców.

Po zakończeniu prac terenowych obserwator wykonuje zbiorcze mapki gatunkowe.

Oprócz kontroli powierzchni prowadzono także obserwacje na pozostałym Obszarze, ukierunkowane przede wszystkim na zlokalizowanie stanowisk gatunków rzadszych, rozproszonych, w tym wszystkich objętych ochroną strefową. Dane te są w trakcie wprowadzania do bazy, część z nich zawiera także warstwa DPN_2012_Ptaki.1.

Lokalizację stanowisk poza powierzchniami określone są za pomocą współrzędnych geograficznych lub w postaci punktu na mapie zlokalizowanego z dokładnością na jaką pozwala forma stwierdzenia. Stwierdzenia o dokładności mniejszej niż kilkanaście metrów, lub/i nie pozwalające zakwalifikować lokalizacji do określonego wydzielenia leśnego oznaczane są jako odmienna kategorię obiektów.

Dla każdego stanowiska notowane są kategorie stwierdzenia oraz datę (daty).

W okresie od lutego do maja, przed przystąpieniem do prac terenowych, przeprowadzono kwerendę danych archiwalnych oraz wykonano ankietę wśród służby leśnej jednostek Lasów Państwowych dotyczącą występowania gatunków będących przedmiotem ochrony w Obszarze Natura 2000. Jej wyniki przeanalizowano i wprowadzono do bazy danych (warstwy ptaki_dane_z_ankiet_lp, ptaki_dane_z_ankiet_strefy).

Na wybranych, reprezentatywnych zbiornikach i ciekach rozpoczęto obserwacje pod kątem występowania wybranych gatunków, między innymi kormorana, w celu określenia ich rzeczywistej presji na ichtiofaunę obszaru.

Duże ssaki

Na pierwszym etapie prac wykonano inwentaryzację wydry w obszarze Natura 2000 i DPN, częściową inwentaryzację stanowisk bobrów w obszarze Natura 2000 oraz kontrolę większości znanych nor drapieżników na terenie parku. Ponadto notowano

wszelkie inne obserwacje ssaków i ich śladów na terenie objętym badaniami. W lutym uczestniczono w organizowanym przez DPN otropieniu 7 powierzchni w DPN w celu oszacowania liczebności ssaków kopytnych i lisa. Wcześniej zaplanowana inwentaryzacja metodą pędzeń po uzgodnieniu z dyrektorem parku została przesunięta na jesień. Inwentaryzacja stanowisk bobrów zasiedlających teren DPN została wykonana przez pracowników Służby Parku. Stanowiska podane przez pracowników parku oraz odnalezione nowe, zostaną ponownie skontrolowane jesienią 2012 r. Niniejsze sprawozdanie przedstawia jedynie zebrane dotychczas „surowe” dane bez ich interpretacji.

Poza danymi zebranymi w terenie otrzymano od Dyrekcji DPN następujące dane przestrzenne, kopie następujących dokumentów i elektroniczne bazy danych:

- mapa obszarów tropień zwierzyny w 2012 r.
- wyniki liczenia tropów lisa na transekcie z dnia 10 lutego 2012 r.
- wyniki nocnego liczenia zwierzyny łownej w 2011 r.
- wiosenne liczenie kogutów kuropatwy, marzec 2011 r.
- lokalizacja stanowisk bobrów , styczeń 2012 r.
- dane z obserwacji całorocznych bobra, wilka z lat 2010-2012
- obserwacje przyrodnicze z lat 2006-2011
- inwentaryzacja zwierzyny łownej z lat 2007-2011
- zestawienie zbiorcze rocznych planów łowieckich, marzec 2012 r.
- protokół z omówienia z inwentaryzacji 2011 oraz planowania pozyskania jeleni dla IV regionu hodowlanego
- plan i wykonanie ochrony ekosystemów nieleśnych lądowych w 2011 r.
- plan i wykonanie ochrony lasu w 2011 r.
- plan i wykonanie ochrony zwierzyny łownej w 2011 r.
- baza danych, ewidencja odstawionych tusz zwierzęcych w 2011 r.
- baza danych, ewidencja zgłoszeń i wypłat odszkodowań łowieckich od 1999 r.
- zestawienie szkód, sprawozdanie z ochrony lasu w 2011 r.

- analiza ochrony lasu w 2011 r.
- analiza ochrony zwierzyny łownej w 2011 r.
- analiza ochrony ekosystemów nieleśnych lądowych w 2011 r.
- dane cyfrowe: nory.shp, ddziały_dpn.shp, wydzielenia_dpn.shp
- wyciąg z księgozbioru DPN
- kwerenda DPN (bibliografia DPN)

W okresie sprawozdawczym wykonano następujące prace odnoszące się do poszczególnych gatunków i grup:

Wydra – skontrolowano 60 wytypowanych wcześniej punktów monitoringowych w obszarze Natura 2000, w tym w DPN. Dla każdego punktu notowano następujące informacje: nazwa cieku/zbiornika (opcjonalnie); siedlisko: rzeka duża (o szerokości powyżej 30m), rzeka średnia/mała, rów/kanał, jezioro, starorzecze, staw, inne; obecność tropów: tak/nie (1/0); obecność odchodów: tak/nie (1/0); świeżość odchodów: wilgotne, suche całe, suche pofragmentowane; ślady obecności innych gatunków; grubość pokrywy śniegu (cm); temperatura; uwagi. W efekcie prac terenowych uzyskano: mapę rozmieszczenia stanowisk, na których stwierdzono obecność wydry („pozytywnych” (1) i bez śladów obecności tego gatunku „negatywnych” (0).

Bóbr - rozpoczęto inwentaryzację stanowisk na terenie obszaru Natura 2000. Inwentaryzacja na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego została wykonana przez pracowników. Dla każdego stanowiska gromadzono następujące dane: rodzaj stanowiska (żeremie, nora, norożeremie), obecność zimowego magazynu pokarmu (zimochowu), siedlisko, czy stanowisko może powodować konflikty między ludźmi a bobrami oraz opisywano rodzaj ewentualnych konfliktów. Za stanowiska zajęte uznawano wszystkie, przy których znaleziono zimochowu oraz te, przy których nie stwierdzono zimochowu, jednak schronienie nosiło ślady bieżącego użytkowania (świeżo naniesiony muł, używane ślizgi, świeżo ogryzione gałązki).

Borsuk, lis, jenot – dotychczas skontrolowano znane pracownikom parku nory drapieżników, a także zlokalizowano nowe w pięciu spośród sześciu obwodów ochronnych. Kontroli nie prowadzono jeszcze w O.O. Sitno. Zasiedlenie nor sprawdzano w maju, w okresie, kiedy można stwierdzić obecność młodych. Dla każdej odnalezionej nory określano czy nora jest używana oraz gatunek wykorzystujący norę (na podstawie tropów i ewentualnie odchodów, co może zaniżać wyniki, gdyż nory niejednokrotnie są wykorzystywane przez 2-3 gatunki, co udaje się stwierdzić niemal wyłącznie na podstawie zdjęć wykonanych fotopułapkami).

Kopytne - 1 lutym 2012 roku na siedmiu powierzchniach otropiono łącznie 43 oddziały pokrywające ponad 10% powierzchni parku. Powierzchnie zlokalizowane były w każdym obwodzie ochronnym. Pędzenia próbne zostaną wykonane jesienią.

Inne obserwacje - notowano wszystkie obserwacje śladów i osobników innych gatunków ssaków: kopytnych (daniel), wiewiórki, kun spp., gronostaja.

Dotychczasowe wyniki prezentują warstwy GIS opisane poniżej

W załączniku WYDRA_DPN przedstawiono wyniki kontroli potencjalnych stanowisk wydry w obszarze Natura 2000.

W załączniku DPN_NORY_2 znajdują się wyniki wiosennej kontroli nor ssaków drapieżnych w pięciu obwodach ochronnych. W tym pliku znajduje się również lokalizacja dwóch nor wilka.

Załączniki BOBRY_STANOWISKA_DPN i BOBRY_AKTYWNOSC_DPN przedstawiają lokalizacje i opis zarejestrowanych stanowisk bobra (z wyłączeniem danych przekazanych przez park).

Lokalizacje obserwacji śladów ssaków drapieżnych oraz innych gatunków (w tym m.in. ptaków, co może być uzupełnieniem inwentaryzacji ornitologicznych) podano w załącznikach DPN_INNE OBSERWACJE oraz DRAPIEZNE_DPN.

Załączniki merytoryczne:

Warstwy (uwaga, warstwy mają charakter roboczy, wg stanu na początek czerwca 2012, nie należy ich używać do jakichkolwiek prac planistycznych, ani upowszechniać),

POW_BAD_OSTJA

WYDRA_DPN

DPN_NORY_2

BOBRY_STANOWISKA_DPN

BOBRY_AKTYWNOSC_DPN

DPN_INNE OBSERWACJE

DRAPIEZNE_DPN

obserwacje_dpn_2012_ptaki1,

ptaki_dane_z_ankiet_lp,

ptaki_dane_z_ankiet_strefy